

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

МОНОГРАФІЯ

Присвячується 60-річчю Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі» та 50-річчю
кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

**Полтава
ПУЕТ
2021**

Рекомендовано до видання, розміщення в електронній бібліотеці та використання в освітньому процесі вченою радою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (протокол № 6 від 19 травня 2021 р.).

Колектив авторів

Рецензенти:

К. А. Пилипенко, д. с. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії;

Н. М. Малиюга, д. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету.

Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій : монографія / Є. А. Карпенко, О. В. Карпенко, А. І. Мілька [та ін.]. – Полтава : ПУЕТ, 2021. 410 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

ISBN 978-966-184-408-6

У монографії досліджуються проблеми й перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій. Приділено увагу виявленню чинників і передумов розвитку інформаційних технологій та напрямів трансформації організації бухгалтерського обліку, контролю й аналізу під впливом діджіталізації економіки.

Для фахівців у галузі бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, викладачів, співробітників, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

УДК 657:657.62-043.86]:004.9

У 2019 році компанія ProFIX виступила технічним партнером у спільному проєкті Ощадбанку і MoneyGram щодо запуску сервісу грошових переказів в web-банкінгу та мобільного застосування Ощад 24/7. Новий сервіс дозволяє клієнтам банку отримувати швидкі грошові перекази на карту без візиту до відділення банку. Також ProFIX забезпечила інтеграцію сервісу MoneyGram в цифровий канал Ощад 24/7 і реалізацію виплати грошових переказів онлайн через особистий кабінет.

Отже, не зважаючи на начебто значну кількість гравців на ринку, можемо констатувати, що особливої конкуренції на ньому не спостерігається. Кожен продукт має свою цільову аудиторію, намагаючись якомога краще задовільнити потреби в означеній інновації, демонструючи найкращі можливості ведення бізнесу в нових умовах.

2.4. Сучасні інформаційні технології в контексті забезпечення економічної безпеки бізнесу

Багрий К. Л.

Роль інформаційних технологій сьогодні дуже складно переоцінити. Вони беруть участь в управлінні, обліку, плануванні, обміні інформацією – на будь-якому підприємстві будь-якої галузі – від використання програм обліку (1С.Бухгалтерія, 1С.Підприємство, Парус) чи обміну податковими накладними (MeDoc) до переведення функціонування бізнесу майже в повністю автоматичний режим (наприклад, Інтернет-магазини, де всі етапи покупки товару проходять виключно онлайн) [328].

Це створює нові можливості для бізнесу, проте поряд з тим виникають і нові загрози. І відповідно до цього, підприємства повинні формувати нові можливості для протистояння цим загрозам та зберігати свою економічну безпеку. А тому важливо систематизувати вплив сучасних інформаційних технологій на діяльність підприємства за окремими складовими економічної безпеки.

Першою перевагою інформаційних технологій є швидкий доступ до інформації. Сьогодні знайти відповідь на будь-яке питання можна за кілька хвилин – від курсу валют до ринкової вартості заводу. В мінливих та нестабільних умовах господарювання, коли потрібно швидко прийняти управлінське рішення, дуже важливо вчасно отримати та проаналізувати потрібну інформацію.

Проблемою в даному випадку є те, що інформація, що поступає до керівництва, не завжди є точною чи навіть правдивою. А тому потрібно вміти «фільтрувати» та аналізувати, що потребує наявності у керівника відповідних здібностей та знань.

Водночас швидкість доступу до інформації тягне за собою ще одну проблему – загрозу інформаційній безпеці підприємства [71].

Варто зауважити, що становлення і подальший розвиток інформаційного ринку відбувається під впливом багатьох факторів. Мотивацією до розвитку інформаційного бізнесу в сучасній перманентній економіці виступає жорстка конкуренція. У прагненні отримати надприбуток і обійти конкурентів підприємцям необхідно весь час удосконалювати системи інформаційного забезпечення. У бізнесі, та й не тільки в ньому, це веде до вдосконалення процесу виробничої діяльності, створення більш складних, інноваційних продуктів, змушує підприємців співпрацювати з навчальними центрами в проведенні наукових досліджень. Все це спонукає підприємців до підвищення свого освітнього рівня. Посилення конкуренції на ринку праці незмінно супроводжується збільшенням попиту висококваліфікованих кадрів. Безперервний освітній процес стає імперативом. Все це вимагає відповідного інформаційного забезпечення, яке засноване на розширеному відтворенні інформаційних ресурсів, включаючи і відтворення їх носіїв – висококваліфікованих фахівців в тих чи інших галузях економіки.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології – це найбільш затребуваний продукт для організації ефективної роботи і просування бізнесу, вміле володіння яким дає конкурентну перевагу в бізнес-середовищі. На сьогоднішній день важко уявити організацію будь-якої сфери діяльності, яка б не використовувала в бізнесі свій сайт або портал, електронні майданчики інтернету або електронний маркетинг [210].

В рамках стратегії інноваційного розвитку більшість вітчизняних підприємств регулярно розробляють або вдосконалюють нові продукти, процеси і технології і ведуть жорстку конкурентну боротьбу за завоювання довіри клієнтів на базі впровадження інноваційних технологій в сфері обслуговування. Це дозволяє їм знижувати витрати виробництва і отримувати високий прибуток в сфері розвитку інформаційних технологій.

На відміну від зарубіжних компаній, в Україні компанії поки не ставлять перед ІТ-службами мету збільшення росту бізнесу компанії. Основними цілями вітчизняних компаній є: підвищення продуктивності і рентабельності, а також оптимізація витрат. І лише тільки 1/10 українських компаній в якості результату розвитку ІТ бачать вихід компанії на нові ринки і створення нових продуктів і послуг. Ще менша частка компаній ставить перед собою мету створення нових конкурентних переваг в якості результату розвитку інформаційних технологій.

З ростом рівня значущості інформаційних технологій в українських компаніях буде відбуватися розширення кола розв'язуваних ними завдань, а в подальшому вони будуть більше використовуватися в якості основного засобу розвитку бізнесу.

Що стосується можливих перспективних інноваційних напрямків на базі високих технологій в бізнесі, то ними можуть стати: ІТ-проекти, пов'язані з відстеженням якості послуг «очима клієнтів»; персоніфікований підхід до клієнтів; делегування функцій щодо забезпечення технічної підтримки і оновленню програмного забезпечення в системі Інтернет-обслуговування спеціалізованим компаніям; перехід на хмарні технології з метою забезпечення кращої якості підприємницьких логістичних систем і так далі. Можна говорити і про функціональність електронних каналів, що використовуються підприємствами, про додатки в системі онлайн, де існує велике поле для еволюції.

Одним з останніх нововведень в сфері інформаційних технологій є хмарні комп'ютерні технології. Хмарні комп'ютерні технології завдяки наявному потенціалу знаходять все більше значення для підприємств, а саме, дозволяють користувачам через Інтернет і за допомогою зберігання даних, здійснювати комп'ютерні операції, коли це необхідно. Таким чином, в зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій в найближчі роки хмарні технології стануть однією з найбільш значущих проривних технологій, які зроблять величезний вплив на розвиток ринку, економіки і суспільства в цілому.

Слід зазначити, що останнім часом віртуальні «хмари» стали модним явищем і просуваються швидкими темпами в сфері автоматизації та віртуалізації ІТ-процесів. Стрімкий розвиток потенціалу зберігання, обробки і передачі даних заклало основу для економіки хмарних технологій. Хмарні обчислення (cloud computing) представляють результат еволюції інформаційних технологій в підприємстві і виступають у вигляді технології, що дозволяє здійснювати взаємодію обладнання, мереж, потужностей для зберігання, послуг і інтерфейсів, необхідних для надання комп'ютерних технологій в якості послуг.

Нинішній інтерес до використання хмарних технологій являє собою глобальну зміну у взаємодії між різними сферами: ділової, телекомунікаційної та суспільної. Дана взаємодія стала можливою завдяки нарощуванню можливостей обробки інформації, ресурсів зберігання даних і швидкості їх передачі. Згідно з визначеннями, запропонованими Міжнародним союзом електрозв'язку і Міжнародною організацією зі стандартизації, хмарні технології являють собою парадигму забезпечення мережевого доступу до масштабованості і гнучкому набору доступних для спільної роботи фізичних або віртуальних ресурсів, які можна при необхідності самостійно використовувати і регулювати [71].

Як зазначають Комісар Д. О. та Луппол Є. Ю. «хмарні послуги – це послуги, що надаються або використовуються в будь-який момент часу за запитом клієнтів за допомогою будь-якої мережі доступу і будь-яких приєд-

наних пристроїв, що використовують хмарні комп'ютерні технології» [128]. Варто підкреслити, що особливістю «хмарних технологій» є передача даних на сервер, який контролює третя сторона.

Останнім часом підприємства проявляють все більший інтерес до хмарних технологій. Однак одним з головних запитань використання «хмари» в бізнесі залишається проблема безпеки. Ідея роботи хмари досить проста і має на увазі що замість одержання і установки власних серверів для запуску додатку можна орендувати сервери, наприклад, у Microsoft, Amazon, Google або іншої компанії. Для запуску додатків через Інтернет здійснюється управління серверами і при цьому користувач платить тільки за реальне їх використання для обробки і зберігання інформації.

Потенціал зростання економічної ефективності, пов'язаний з хмарними технологіями, є для підприємств реальним стимулом для перенесення операційної діяльності на платформу хмарних технологій. Необхідно знаходити компроміси, наприклад між зниженням витрат, з одного боку, і з забезпеченням безпеки даних – з іншого. Так, різні компанії в залежності від особливостей діяльності та їх моделей ведення бізнесу вибирають різні варіанти рішень. Наприклад, підприємство може отримати більше переваг від переходу на хмарні технології за рахунок більш ефективного використання даних і ринкових можливостей, якщо воно має високі постійні витрати, пов'язані з утриманням власних ІТ-відділів або стикається з непередбачуваними змінами попиту на ІТ-ресурси.

В Україні серед фізичних осіб широкого поширення набули безкоштовні хмарні послуги, такі як веб-пошта і соціальні мережі. Така ситуація склалася практично у всіх регіонах України, особливо в тих, де є високий рівень урбанізації і готовність до використання хмарних технологій. Швидше за все, найбільш популярними будуть програми на базі хмарних технологій, які надаються на глобальному рівні.

Слід відмітити, що хмарні технології є платформою для переходу до e-government (електронного уряду), міжвідомчої кооперації та інновацій на всіх рівнях, що підтверджується глобальними рішеннями в сфері інформаційно-комп'ютерних технологій найбільших країн світу [166].

Слід враховувати, що в нашій державі поки що недостатньо досвіду використання хмарних технологій для того, щоб мати напрацьовану інформаційну базу, що дозволяє оцінити їх вплив. Фірмам, урядовим структурам та іншим організаціям слід детально вивчити потенціал хмарних послуг в контексті вдосконалення власних систем управління і надання послуг. При цьому слід переносити дані і послуги на платформу звичайних технологій тільки тоді, коли є впевненість в тому, що така платформа принесе значні вигоди, а відповідні ризики можуть бути достатньою мірою знізьовані. В зв'язку з цим слід розглядати і загальнодоступні, і приватні хмарні послуги з

урахуванням можливих наслідків для безпеки та конфіденційності даних. Разом з тим нерозвинена інфраструктура є значним бар'єром при впровадженні хмарних технологій і отриманні відповідних переваг. У цьому контексті ключовими факторами є, зокрема, наявність і якість інфраструктури, пов'язаної з хмарними технологіями, рівень витрат і прогалини в нормативно-правовій базі з питань захисту даних і конфіденційності.

Можна відзначити, що ще однією інформаційною технологією останнього часу, яка добре зарекомендувала себе за кордоном і почала активно впроваджуватися в українські компанії, є нова система Near Field Communication (NFC).

NFC – це технологія бездротового зв'язку малого радіусу дії, яка дозволяє виробляти безконтактний обмін даними між пристроями, що знаходяться один від одного на відстані до 10 сантиметрів [210].

Обмін даними в системі NFC відбувається за принципом дії Bluetooth, але має цілу низку важливих переваг: більш висока швидкість передачі даних і більша безпека, а також більш широкі функціональні можливості.

Процес роботи даної технології виглядає наступним чином: увімкнений бездротовий пристрій, що володіє передавачем NFC підноситься до NFC-мітки, після цього мобільний пристрій здійснює обробку дії, що в ній запрограмована. Завдяки даній системі стає можливим використовувати звичайний смартфон як універсальну банківську карту, оплачуючи покупки, послуги або проїзд в громадському транспорті, в якості квитка на масовий захід і навіть як електронний ключ від машини або приміщення.

Впровадження даної інформаційної технології в бізнес може використовуватися для зростання обсягу продажів, а також збільшення залучених клієнтів і розвитку конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, важливо відзначити, що нова технологія спрощує і робить більш зручними для споживачів різноманітні платежі, обмін цифровим контентом і з'єднання всіляких електронних гаджетів.

Але розробці продуманої ІТ-стратегії та впровадження нових ІТ-проектів велику увагу приділяють не всі підприємства. В умовах жорсткої конкуренції на ринку без розвитку власних інформаційних технологій їм не обійтися [211]. Для успішного функціонування бізнесу на перше місце виходить різноманітність асортименту продукції, динамічність обслуговування, і сучасні умови COVID-19 вимагають від підприємства швидкості реакції на мінливу ситуацію, де якість обслуговування стає практично головним критерієм їх успішності. Підприємства з високою якістю обслуговування, широко використовують інформаційні технології, займають лідируючі позиції в бізнесі, незважаючи на те, що для клієнта цінові умови є першорядними.

В даний час інформаційні технології затребувані, але з плином часу будуть затребувані ще більше, тому компаніям необхідно впроваджувати нові ІТ-рішення не тільки в процес управління бізнесом, а й в більш розвинуті якості продуктів і послуг, що надаються, з метою утримання своїх конкурентних позицій на ринку.

Варто наголосити на тому, що інформаційні технології сьогодні зачіпають не лише інформаційну, а й інші складові економічної безпеки підприємства [71] (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Вплив інформаційних технологій на економічну безпеку підприємства

Складові	Позитивний вплив	Негативний вплив
Фінансова	Економія коштів: на придбання обладнання, пошук кадрів, розгортання бізнесу, формування бізнес-плану, оренду офісу (у випадку роботи через хмарні технології), виробництво (використання онлайн-аутсорсингу).	Можливість нести фінансові втрати від загострення онлайн-конкуренції, втрата певних конкурентних переваг (наприклад, особливий дизайн) через легкий доступ до нього конкурентів.
Кадрова	Легкий пошук висококваліфікованих кадрів, можливість швидкого співробітництва з фрілансерами у випадку виникнення потреби (SMM-маркетологами, SEO-спеціалістами, тренерами).	Можливість втрати працівників через їх переманювання конкурентами.
Інтелектуальна	Швидка оцінка потенційних працівників за допомогою тестових програм. Можливість онлайн-навчання (вебінари), формування онлайн-бази знань і досвіду працівників.	У випадку недосконалої кадрової політики – втрата можливості найняти висококваліфікованого працівника через відкритість відгуків про компанію.
Інформаційна	Доступ до інформації, досвіду видатних тренерів, коучів, аналітиків; наявність статистичної інформації; швидкий обмін результатами досліджень серед всього персоналу компанії; можливість робити онлайн-запити до державних установ без потреби втрачати час на поїздки.	Потреба «фільтрації» та швидкого аналізу інформації, що постійно надходить до підприємства; ризик використати інформацію, що не пройшла перевірку і є неправильною.
Технологічна	Поліпшення доступу до нових технологій чи обміну ними; можливості передавати партнерам технологічні процеси і оперативно отримувати готові продукти, комплектуючі.	Втрата переваг через швидке розповсюдження технологій серед інших учасників ринку.

Складові	Позитивний вплив	Негативний вплив
Інтерфейсна	Швидкість обміну інформацією з контрагентами.	Ризик втратити чи випадково неправильно переадресувати інформацію.
Ринкова	Вихід на нові ринки, в тому числі зарубіжні, без фізичної присутності.	Втрата конкурентних позицій на «власному» ринку через вторгнення до нього онлайн-конкурентів.
Правова	Захищеність інформації через використання хмарних технологій.	Швидке розповсюдження інформації про недобросовісні компанії чи дії окремих її працівників

З табл. 2.2 можна побачити, що ступінь проникнення сучасних технологій в бізнес є настільки глибоким, що не обмежується лише інформацією, а й впливає на інші елементи діяльності підприємства, впливаючи в загальному на економічну безпеку в цілому. А тому перед менеджерами постають додаткові завдання по контролю рівня економічної безпеки з урахуванням сучасних тенденцій.

Вже найближчим часом буде розповсюджена модель IT Pay-As-YouGo. Раніше компанії малого, середнього і великого бізнесу для того, щоб побудувати свою IT-інфраструктуру, закупували сервери та програмне забезпечення, шукали інженерів, які б все це обслуговували, і мали всі активи у себе, то на даний час модель «хмарних технологій» пропонує їм нове рішення. Якщо в компанії є найпростіший комп'ютер і є вихід в Інтернет, то всі IT-послуги сьогодні можна отримувати з Інтернету, причому отримувати по моделі Pay-AsYou-Go, тобто платити тільки за те, чим користуєшся [177].

Провідна світова дослідницька і консалтингова компанія у сфері інформаційних технологій Gartner називає такі ключові технології для бізнесу: машинне навчання і штучний інтелект для використання в бізнес процесах, «розумні» додатки, доповнена і віртуальна реальність, індивідуальне цифрове маркетингове управління, системи чатспілкування, додатки і мережева сервісна архітектура, платформи цифрових технологій. Це доводить, що інновації можуть впроваджуватися у різних площинах компанії.

Сьогодні створюючи бізнес, компанії створюють свою власну аудиторію і виділяють свій сегмент ринку. Впровадження інформаційних технологій може призводити до організаційних змін різного ступеня: від мінімальних до далекосяжних. Все залежить від стратегії розвитку компанії, предметної області її діяльності, від розвиненості мережі бізнес-процесів, від ступеня інтегрованості інформаційних ресурсів і, звичайно, від ступеня рішучості та

наполегливості вищого керівництва підприємства довести розпочаті перетворення до логічного завершення [270] (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Впровадження інновацій у різних площинах компанії

Можливість	Організаційний вплив (результат)
Ділова можливість	ІТ перетворюють неструктуровані процеси в частково структуровані і структуровані, придатні до автоматизації підготовки прийняття рішення
Автоматизація	ІТ замінюють або зменшують роль виконавця у виконанні стандартних (рутинних) функцій і операцій
Аналіз	ІТ забезпечують аналітика необхідною інформацією і потужними аналітичними засобами
Інформаційна можливість	ІТ доставляють всю необхідну інформацію в управлінські та виробничі процеси кінцевого споживача
Паралельність і доступ	ІТ дозволяють вибудовувати процеси в потрібній послідовності з можливістю паралельного виконання однотипних операцій і одночасного доступу багатьох пристроїв і виконавців
Управління даними та знаннями	ІТ організують збір, обробку, систематизацію даних, формування і поширення знань, експертних та аудиторських дій для поліпшення процесів
Відстеження і контроль	ІТ забезпечують детальне відстеження виконання процесів і контроль виконання управлінських дій
Інтеграція	ІТ безпосередньо об'єднують частини діяльності у взаємозалежні процеси, які раніше були пов'язані через посередників і проміжні управлінські ланки
Географічна і телескомунікційна можливість	ІТ швидко передають інформацію для виконання процесів, незалежно від їх місця

Можна виділити такі основні принципи концепції розвитку інноваційного бізнесу в умовах інформаційного суспільства:

1) поглиблення рівня обґрунтованості інвестиційних рішень, що приймаються для розвитку інновацій, через посередництво багатоваріантних (не менше 3-х) і багатофакторних оцінок (технологічних, економічних, соціальних та інших);

2) висока міра координації і контролю у процесі виконання інвестиційних проектів;

3) системний аналіз і постійне відстежування зовнішніх змін (кон'юнктури ринку з усіх видів ресурсів, різних невизначених обставин і негативних факторів, що виникають на шляху інвестиційного циклу).

Моделі інноваційного розвитку США є прикладом найбільш успішної країни, що є інноваційним лідером в глобальному вимірі, яка зосередила

значний інноваційно-економічний потенціал і активно використовує ресурси інших країн. Трансформація економіки США спрямована на інтенсифікацію НТП і збільшення його значення в економічному розвитку. В цьому процесі визначальну роль відіграє законодавчо-правове та організаційно-управлінське забезпечення.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі ІТ-ринок є привабливим для інвесторів, що пов'язано, по-перше, з активним розвитком самого ІТ-ринку, по-друге, з постійним впровадженням нових технологій у виробництво, державний сектор і звичайне життя користувача, по-третє, з активною конкуренцією на ринку і в четверте з тим, що ІТ-компанії є найдорожчими компаніями в світі.

Сьогоднішній день важко уявити без інформаційних технологій, які щільно увійшли в усі сфери нашого життя. Розвиток бізнесу, просування і реалізація різних матеріальних і нематеріальних баз безпосередньо залежить від впровадження інформаційних технологій. Існує безліч програмних продуктів для оптимізації бізнес-процесів, підвищення контролю над потоками документів, для ведення внутрішньої документації. Завдяки інформаційним технологіям стало можливо обмінюватися інформацією на великих відстанях і займатися бізнесом в різних країнах, а отже і підвищується роль забезпечення економічної безпеки самого бізнесу.

Інформаційні технології дають можливість необмеженого розширення бізнесу і дозволяють автоматизувати процес управління в цілому.

Напрямки подальших досліджень полягають у визначенні методів управління економічною безпекою та формуванні відповідного механізму, які враховували б можливі ризики від проникнення інформаційних технологій у всі сфери діяльності підприємства.

2.5. Роль інформаційних технологій в просуванні малого бізнесу

Кучеркова С. О.

Розвиток ринкових відносин, подолання кризи в економіці та переведення економіки України на інноваційну модель розвитку вимагає забезпечення потрібною інформацією всіх учасників економічних та суспільних перетворень в державі.

Інтеграція економіки України в європейський і світовий економічний простір потребує переходу на міжнародні стандарти, налагодження зв'язків з міжнародними, зарубіжними і вітчизняними ринковими, науковими, інформаційними центрами.

Так, для забезпечення інноваційного розвитку в економіці необхідно розбудовувати ринкову систему розповсюдження знань і інформації.